

PAÍS VALENCIÀ, SEGLE XXI

Vint-i-una reflexions crítiques

Antoni Furió, Gustau Muñoz, Pau Viciano (eds.)

Ferran Garcia-Oliver • Pau Viciano • Juli Capilla

Martí Domínguez • Vicent Pitarch • Doro Balaguer

Vicent Partal • Pasqual Mollà • Jordi Muñoz • Antoni Defez

Toni Mollà • Josep L. Barona • Francesc Pérez Moragón

Carles Mulet • Francesc Viadel • Francesc Burguera

Francesc Bayarri • Adolf Beltran • Gustau Muñoz • Antoni Furió

Joan F. Mira, Epíleg

Quaderns d'Orientació Valencianista

2009

Índex

Presentació.....	9
------------------	---

PAÍS VALENCIÀ, SEGLE XXI

<i>Ferran Garcia-Oliver</i> , Millor troians que budini.....	11
<i>Pau Viciano</i> , Il·lusions i realitats a dues bandes d'una frontera.....	17
<i>Juli Capilla</i> , País Valencià, encara.....	25
<i>Martí Domínguez</i> , Fusterians <i>versus</i> qui?.....	33
<i>Vicent Pitarcb</i> , Polítiques de claudicació.....	37
<i>Doro Balaguer</i> , Un país híbrid.....	43
<i>Vicent Partal</i> , Crear un nou consens.....	51
<i>Pasqual Mollà</i> , El País Valencià que subsisteix.....	59
<i>Jordi Muñoz</i> , Hegemonia i síndrome d'Estocolm.....	67
<i>Antoni Defez</i> , Una bandera com la de Somàlia, per a què?.....	73
<i>Toni Mollà</i> , El «valor afegit» del nacionalisme valencià... ..	79
<i>Josep L. Barona</i> , La problemàtica construcció del país	85
<i>Francesc Pérez Moragón</i> , Per la fam d'heretar.....	93
<i>Carles Mulet</i> , Una proposta de redreçament.....	97
<i>Francesc Viadel</i> , Catalunya/ País Valencià, relacions enverinades.....	105
<i>Francesc Burguera</i> , El País que som.....	113
<i>Francesc Bayarri</i> , El valencianisme que no vindrà en Xarxa.....	119

<i>Adolf Beltran</i> , Quina política valencianista?	123
<i>Gustau Muñoz</i> , La inflexió	127
<i>Antoni Furió</i> , Repensar el país: un discurs alternatiu sobre la nació.....	135
<i>Joan F. Mira</i> , Epíleg: Quatre reflexions, o perspectives..	147
<i>Autors</i>	157

Presentació

No sempre resulta fàcil trobar l'espai o l'oportunitat favorables o tan sols adequats per a manifestar reflexions crítiques com les que s'apleguen en aquest volum i que no tenen cap altra pretensió que fer una aportació incisiva i polèmica, però lleial i constructiva, al debat sobre el present i el futur del País Valencià en una conjuntura històrica particularment complicada i plena de risc. Les decepcions i les frustracions han estat tan nombroses al llarg dels darrers anys, tan gran la distància entre les altes expectatives de l'autonomia i la trista realitat de la seua plasmació efectiva i especialment dels anys de govern conservador (que fins i tot ha mirat de criminalitzar el nom del País), que la temptació d'arxivar aquesta mena de debats i deixar-ho córrer —animada, és clar, per alguns «amics» que han redescobert l'ànima jacobina— és molt poderosa.

Però nosaltres volem dir no. No acceptem impassibles la desvirtuació d'un projecte de País. Ens posem en guàrdia davant les crides al realisme, sempre tan interessades i al capdavant tan poc realistes. Ens rebel·lem contra una deriva que desdibuixa fins a l'esborrament els trets bàsics de la identitat dels valencians, que deforma la nostra història, margina la nostra llengua, i voldria acabar definitivament amb la nosa i el llast

que representen les aspiracions de llibertat i modernitat, de maduració civil i nacional, que simbolitza la idea i el nom de País Valencià. No acceptem, en definitiva, el triomf sense fissures de la ideologia dominant, per molt hàbil que haja estat la seua propagació. Més aviat creiem que cal pensar la realitat de nou, de cap a cap, amb el mateix esperit que un dia ens va fer assumir unes poques conviccions. Poques, és cert, al marge de qualsevol doctrinarisme, però imprescindibles.

Antoni Furió, Gustau Muñoz, Pau Viciano
Març 2009

Il·lusions i realitats a dues bandes d'una frontera

LA DRETA CIVILITZADA és una espècie que durant molts anys ha estat buscada, infructuosament, en l'ecosistema polític del sud de l'Ebre. Qualsevol gest, encara que siga merament verbal, que vinga de la dreta valenciana i que apunte en la direcció civilitzadora sempre serà rebut amb esperança —i una excessiva credulitat— a les dues bandes de la frontera autonòmica. Potser fins i tot més al nord, ja que l'actitud cap a Catalunya és un dels millors indicadors del grau de civilització assolit pels conservadors valencians. L'acostament que el president Camps anuncia en matèria de finançament i infraestructures ha vingut a renovar aquesta il·lusió. No és la primera vegada: al seu moment Eduardo Zaplana —sí, Zaplana— també va ser elogiat com l'estadista autonòmic que resoldria el conflicte identitari del País, aixecaria un veritable *poder valencià* davant Madrid i establiria relacions d'igualtat amb la Catalunya de Pujol. Ara és Francisco Camps. L'actual president tracta d'entroncar amb un regionalisme més aviat estantís, a base de monestirs, furs i mòmies venerables de reis, com diria l'encara indefugible Joan Fuster. I no és que el patrimoni històric i el dret propi no siguin reivindicables, sinó que en mans d'aquesta dreta adquireixen una tonalitat ombrí-

vola i clerical. Amb tot, les declaracions de Camps han tornat a suscitar esperances de regeneració. En aquest context cal situar les reflexions que, l'estiu del 2008, publicava Josep Vicent Boira a les pàgines de *La Vanguardia*. Se suposa que la suma entre una «*elite cultural valencianista*» i una base popular «anti-centralista en lo económico» podria donar lloc a alguna forma de desitjable afirmació autòctona, no necessàriament nacionalista segons el model català. Aquesta operació, òbviament, necessitaria una certa dosi de civilització de la dreta local, que és la que controla els pressupostos i l'opinió pública.

En aquest conte de la lletera falla allò de sempre: no hi ha indicis raonables per a creure que la dreta valenciana vaja a canviar ara. Des de la transició fins avui dia tots els passos —totes les concessions, justificades o no— que s'han fet per a «*moderar*» el conflicte valencià han vingut de l'esquerra i del nacionalisme. La dreta no s'ha mogut d'un regionalisme conservador que deu tant a Teodor Llorente com a Blasco Ibáñez. De fet, l'anticatalanisme continua sent un dels principals elements de legitimació social i de mobilització electoral a què cap dreta valenciana no està disposada a renunciar. Amb Camps, l'anticatalanisme —etiquetat públicament com «defensa de la identidad valenciana»— s'ha convertit en un exèrcit de reserva, en un discret segon pla, però sempre latent i ben alimentat amb diners públics. Convé recordar que des dels alts càrrecs del govern valencià s'ha comparat la defensa de la catalanitat lingüística i cultural del País Valencià amb el nazisme, i s'impedeix que els ciutadans puguen veure TV3, mentre que *la seua* televisió pública veta sistemàticament els escriptors i músics que s'expressen en valencià. Aquesta dreta ni tan sols condemna clarament les agressions violentes a persones i institucions acusades de «*catalanistes*», perpetrades per

una ultradreta on coincideixen l'extremisme blaver local i un neofeixisme banalitzat però en auge. Seria difícil convèncer-se que això són qüestions «internes» dels valencians que no haurien d'afectar les relacions institucionals bilaterals. Pensar que els vincles entre el País Valencià i Catalunya poden reduir-se a allò estrictament econòmic, ignorant artificialment l'espai de comunicació, la indústria cultural, la llengua i d'altres qüestions «*identitàries*» és voler forçar la realitat. Perquè no es tracta de dues comunitats autònomes que són veïnes per una estranya casualitat geològica. Per més que ho vulga Camps, les relacions amb Catalunya mai no podran ser com les que es tenen amb Múrcia o Castella-la Manxa, també comunitats veïnes. Mantenir l'anticatalanisme a casa i buscar acords pragmàtics amb els catalans fora és com nedar i guardar la roba, i així no es pot anar molt lluny. Mentre la dreta valenciana no renunciï a l'arma de l'anticatalanisme, cosa que equivaldria a una veritable refundació, qualsevol càlcul sobre la millora substancial de les relacions amb Catalunya no serà, com deia Fuster citant a Josep Pla, més que una «pura il·lusió de l'esperit».

A l'altra banda de la frontera autonòmica, les il·lusions se centren a reconstruir la unitat de tots els valencianistes sota el mant protector del vell regionalisme, com a recepta per guanyar acceptació i vots en una societat que sembla còmoda amb l'hegemonia conservadora. Les propostes per al País Valencià del segle XXI, si atenem les tertúlies, sopars i pamflets del valencianisme «no-fusterià», passen per introduir-nos en el túnel del temps i traslladar-nos a un passat idíl·lic, ple de germanor i de consens entre la gran família valencianista. Un passat anterior a la Guerra Civil, que ens va dividir en dreta i esquerra, i, sobretot, anterior a un Joan Fuster que amb el seu «essencialisme catalanista» ens va dur pel mal camí del

progressisme i de la radicalitat. Cal tornar enrere —diuen— i recuperar la tradició valencianista més autèntica, des de la Joventut Valencianista al Centre d'Actuació Valencianista i, ara, la Declaració Valencianista de 1918. La commemoració dels noranta anys d'aquell manifest s'ha aprofitat per arremetre una vegada més contra l'anomenat «fusterianisme» o, ja sense eufemismes, contra un «pancatalanisme» que hauria estat la causa del fracàs del nacionalisme a casa nostra. La nova Declaració i les gloses que l'acompanyen es presenten com una renovació de les idees sobre el futur dels valencians, però, més enllà d'un cert sentit de la realitat, no deixen de propugnar una renúncia a uns principis i uns símbols compartits per tots els qui han treballat durant anys per la construcció del País Valencià. Sota l'hegemonia política i ideològica d'una dreta intransigent, sectors històricament compromesos amb aquest projecte es veuen temptats per una deriva regionalista, que pot acabar desdibuixant i dissolent no pocs aconseguiments. Perquè caldria recordar que si l'ambient semblava tan plàcid a l'inici del segle XX, era perquè el valencianisme no tenia la rellevància social i política capaç de qüestionar l'espanyolitat de la «regió valenciana». Suggestir que un regionalisme al bany maria, tasseta a tasseta, hauria esdevingut un veritable nacionalisme, amb vocació majoritària, sense trencar la porcellana, segurament no és més que una creença pietosa.

La Declaració Valencianista del 2008 és tan insípida i «benintencionada» —com es diu— que la pot firmar no sols qualsevol nacionalista, sinó qualsevol demòcrata que no siga un jacobí recalitrant. Qui no està a favor del consens, de la llengua, de la societat civil, dels drets humans, de la democràcia, de la cohesió social i fins i tot de la «xicoteta i mitjana empresa»? Qui podria rebutjar un valencianisme «ben acostat

a les necessitats d'unes persones que han de poder resoldre, de la millor manera possible, els reptes de cada dia»? Doncs ningú que no siga un malànima. Però una cosa són les bones paraules i una altra el context que els dóna sentit polític. I per si hi havia dubtes, el textos que glossen el nou manifest acaben d'aclarir-ho. Agustí Colomer signa una «introducció històrica» on s'admira de la capacitat d'influència que tingué aquell primer valencianisme prefusterià en la premsa. Res de revistetes marginals: pocs mesos després de la fundació del partit Unió Valencianista Regional —principal promotor de la Declaració de 1918— ja s'havia guanyat l'adhesió d'un diari important com *La Correspondencia de Valencia*. Però... *sancta simplicitas!* Tothom sap que darrere de l'operació hi havia els diners de Francesc Cambó, és a dir, l'or de la burgesia catalana, encara que aquesta vinculació del primer valencianisme amb el catalanisme —si hem de creure Colomer— no significava «cap mena de dependència o subordinació respecte de Catalunya». Però el que sobta més és com acaba aquesta introducció històrica: arran del colp militar de Primo de Rivera de 1923, «vedada l'acció política, el valencianisme s'arrecerà en el camp de la cultura a l'espera de temps millors». Tot el valencianisme? No: el sector més dretà de la Unió Valencianista, amb Martínez Sabater i Ferrandis Luna al capdavant, dos dels signants de la Declaració de 1918, es passaren amb armes i bagatges a la Dictadura primoriverista i el diari *La Correspondencia* s'adherí incondicionalment a un regionalisme espanyolista que prefigurava el del futur franquisme. En canvi, d'altres valencianistes continuaren treballant pel país: una lamentable desunió en la bassa d'oli del valencianisme de preguerra que —llàstima!— no pot atribuir-se a Fuster, que llavors només era un tendre lactant.

Després d'aquesta panoràmica històrica, arriba l'hora de Josep V. Boira amb la seua lliçó sobre la importància de les infraestructures i de l'economia, a veure si se n'assabenten aquests intel·lectuals elitistes que només pensen en la llengua, la bandera i la mona de Pasqua. Però hi ha novetats: el professor Boira adverteix que «el 'panteó' de les glòries valencianes està buit, esperant la feina de descobriment i de valoració dels fets passats». Un passat valencià de preguerra «molt més ric, complex i brillant del que ens han fet creure». Algú —ja sabem qui— s'ha dedicat a acumular pols i sediments sobre unes glòries que cal exhumar, com ja han fet els llorentinòlegs, que han descobert i restaurat la mòmia del Patriarca de la Renaixença. A continuació, ve una intervenció de to més lleuger. Rafa Company, amb la desimboltura que caracteritza la seua prosa, fa un cant al blasquisme, no al de don Vicent, sinó al d'un altre Blasco, Rafael, l'exconseller socialista i conseller perpetu del Partit Popular. Després de deixar constància de la seua admiració per Jordi Pujol, proposa deixar-nos de cabòries i acceptar aquesta «Florida feta a la valenciana». El model de construcció, turisme i grans esdeveniments sembla funcionar. Només cal garantir la qualitat de vida dels valencians en sanitat, educació, pensions i dependència... segurament de gestió privada, clar. Un programa, doncs, per a un valencianisme de convergència amb el regionalisme promogut pel govern de Camps. Per acabar de manera gràfica: necessitem un partit valencianista que pugui ser votat per «falleres de mare senegalesa».

Finalment, les glosses puguen de nivell de la mà de Vicent Flor, polítòleg de l'escola del professor Franch de Borriana, un dels pares reconeguts de la «tercera via». Amb un posat més docte, Flor ens torna a allisonar sobre l'ABC del valencianis-

me veritablement valencianista, sense estar-se de fer alguna brometa sobre les ortodòxies marxistes i fusterianes. Cal reconèixer que el seu discurs és crític amb l'espanyolisme, cosa que es desdibuixava diplomàticament en les intervencions anteriors. Amb tot, Fuster continua sent culpable d'haver-se inventat un «neovalencianisme» que va trencar amb la tradició. S'impugnen els lligams de l'esquerra amb el nacionalisme, però es defensa el diàleg i la reconciliació de totes les aportacions valencianistes, fins i tot «del millor Fuster», que deu ser el menys polític. El que ha mancat al nacionalisme són «lideratges carismàtics» i per aquesta banda —ve a reconèixer el polític— no ho tenim fàcil. Entre tirar la tovallola o morir amb les botes posades —com els dogmàtics fusterians— Vicent Flor proposa continuar treballant pel país. Però no acaba d'estar massa convençut de les seues receptes de consens polític —cosa que el fa més humà i entranyable que els seus cofois companys de Declaració— i es resigna pensant que en el pitjor dels casos podrem «reivindicar-nos com a minoria nacional al nostre país». Benvingut al club, però per aquest viatge no feien falta tantes declaracions. Potser el que caldria és treballar per aglutinar la gent que realment es creu el País Valencià, siguen pocs o molts, i des d'ací ampliar el suport social a aquest projecte en una direcció que només pot ser crítica amb els valors i les polítiques d'una dreta que en representa l'antítesi més desolada.

Fusterians *versus* qui?

COMPTAT I DEBATUT, em declare fusterià. És cert que alguna vegada he qüestionat alguna de les seues actituds, com ara que emprara el català oriental, o la seua implacable mordacitat, o fins i tot, algunes actituds polítiques en excés provocatives, tan innecessàries com contraproductes. Però, al cap i a la fi, com més l'estudie més l'admire, i més en deute em trobe amb el seu magisteri. El llicic amb gust, i sempre trac alguna cosa de profit, tant de contingut com d'estil. És un mestre de lectures i d'escriptura, com el mateix Josep Pla. Sens dubte, és l'escriptor més valuós que hem tingut els valencians el segle passat, i qui d'alguna manera ha creat l'escola més brillant dels darrers temps. La influència en el món universitari ha estat cabdal: sense ell, la nostra Universitat hauria estat del tot diferent, molt més allunyada de la cultura valenciana i dels interessos del país. I molts dels que avui escriuen en català potser no ho farien.

Qüestionar Joan Fuster em sembla lícit, i fins i tot suggerent. Ara bé, quina és l'alternativa? Han passat quasi vint anys de la seua mort, i la seua presència segueix sent enlluernadora. Ningú no ha aconseguit proposar una opció diferent, versemblant, amb un mínim èxit. Ans al contrari, amb massa

freqüència hem comprovat que propostes aglutinadores, enenedores i edulcorades («terceres vies»), han acabat transformant-se en un regionalisme ben entès, del tot folklòric i local, sense cap volada. Fuster amb la seua obra va aconseguir dignificar el nostre català i fer-lo apte per a l'estudi erudit, per a la comunicació universitària, i per a la més exigent creació literària, abandonant per sempre aquell espai jocfloralesc —erm d'ambició— on l'havia abocat ser una llengua sense gaire tradició erudita. És clar que hi ha altres noms que han estat cabdals en aquesta consolidació de la nostra llengua com a estri de comunicació culta, però Fuster senyoreja entre ells de manera inqüestionable.

Crec que mai no li agraïrem prou el seu esforç, i el sacrifici que va significar, de temps i d'energies, la seua dedicació al país i a la seua cultura. Per això qüestionar-lo, o fins i tot suggerir que s'ha de «superar» (com si es tractara d'un entrebanc per a assolir més altes cimeres), sense alhora proposar una alternativa solvent, em sembla confús, quan no demagògic o cínic. L'anticatalanisme ja existia abans de Joan Fuster, com sens dubte també el catalanisme. No crec que Fuster siga el gran culpable de res, ni que sense ell ens haguérem estalviat cap tipus de conflicte social. En canvi, potser sense la seua tasca el castellà s'hauria imposat definitivament a la nostra societat, com s'esdevé a França: el valencià seria una mena de *patois* que tan sols parlarien els més vells, i que serviria a tot estirar per als llibrets de falles. La reacció anti-fusteriana, com tantes vegades s'ha dit, no ve del desig, potser legítim, de valencianitzar (és a dir, de reforçar els nostres elements distintius en el marc de la cultura catalana), sinó de castellanitzar el territori.

És interessant també analitzar les darreres reaccions d'aquest anti-fusterianisme, i com *La Vanguardia* fa poc es va

alinejar amb les postures més crítiques. Amb l'agreujant que Fuster va ser un dels seus col·laboradors més fidels d'aquest gran diari barceloní, on hi va publicar més de quatre-cents articles. Divulgar que el «model valencià» no té res de reprotxable i que cal vindre a València «sense complexos» (sic), no deixa de ser una manera molt simplista i matussera de veure les coses. Fa l'efecte que certa part de Catalunya estaria fins i tot més còmoda si no haguera existit mai Joan Fuster, i si aquest no haguera batallat per la unitat cultural i política del paísos de llengua catalana. Proposar com a possible model una València descatalanitzada, una València estil Canal 9, resulta del tot desesperançador per a tots aquells que han lluitat durant tants anys per la dignitat de la nostra cultura.

Alhora, els catalans poden estar segurs que el que li passe al País Valencià tard o d'hora li esdevindrà a Catalunya. Per tant, quan més forta siga València, més forta serà Catalunya, i a l'inrevés. Alinear-se amb Francisco Camps i amb les postures espanyolistes del PP valencià, que durant tants anys ha dut a terme una constant i soterrada tasca d'erosió de la cultura valenciana, és del tot un suïcidi per a la cultura del Principat. Fins i tot fa l'efecte que alguns voldrien que a Catalunya el català fos com a València: bo per a les sardanes, o per a entonar l'onze de setembre algun espinguet patriòtic, i per a poc més. En aquest sentit, declarar-se anti-fusterià és un bon principi.

Potser resulta del tot impossible que dues cultures coexistisquen pacíficament, que es reforcen i s'ajuden. Potser també resulta impossible que una cultura —sense un Estat propi al darrere— pugui sobreviure. Penseu que l'única cultura sense Estat que ha obtingut un premi Nobel de Literatura ha estat la provençal, amb Frederic Mistral com guardonat, i no hi ha més que veure l'estat en què es troba actualment

aquesta llengua. Sempre he estat partidari de sumar, i puc dir que m'estime tant la cultura castellana com la francesa, territoris per on s'estén la llengua catalana. Però sistemàticament aquestes cultures malden per desplaçar la catalana, quan no anorrear-la, i crec que el nostre deure és defensar la cultura més dèbil, que es tracta d'un valuós tresor de la humanitat. Faria el mateix si estiguera en perill la llengua espanyola o la francesa. Tanmateix, aquestes argumentacions — tan elementals — són amb massa freqüència menystingudes, i les agressions, o sobretot la manca d'interès i de suport (que es veu en tantes i tantes coses) de l'Estat Espanyol i de l'Estat Francès cap a la cultura catalana, van debilitant i corsecant tots aquells que s'esforcen diàriament per donar normalitat a una situació del tot extraordinària.

I tanmateix, per altra banda, els valencians estem vivint una de les èpoques més fecundes culturalment de la nostra història. Tenim una nòmina molt notable d'escriptors, unes bones editorials, una bona col·lecció de revistes en català, una infraestructura cultural solvent, que de vegades desperta l'enveja — en algun cas, és clar — del Principat. No diré que moltes d'aquestes iniciatives sense Joan Fuster no hagueren existit, però sens dubte li deguem a ell bona part de l'embranchida. Com ser doncs anti-fusterià? Com suggerir que el seu temps ja és història? Com voler passar pàgina? Què haguera estat del País Valencià si Joan Fuster no haguera tingut d'ofici ser Joan Fuster? Us ho imagineu?

Per tot això, comptat i debatut, em declare fusterià. Pense que si no haguera existit, l'hauríem hagut d'inventar.